

СКАРБЫ ПАД ВОКЛАДКАЙ

Больш за 300 унікальных кніжных помнікаў і ўзоры шматвяковай традыцыі беларускага кнігадрукавання — мы склалі топ унікальных кніг, якія можна ўбачыць у Нацыянальнай бібліятэцы

Музей кнігі ў Нацыянальнай бібліятэцы працуе з 2006 года. Тут наведвальнікі могуць азнаёміцца з лепшымі ўзорамі друкарскай справы, выданымі ў розных кутках свету, а таксама даведацца аб шматвяковых традыцыях беларускага кнігадрукавання ў кантэксце сусветнай гісторыі кнігі. У выставачнай зале плошчай амаль 300 квадратных метраў дэманструецца больш за 300 унікальных кніжных помнікаў: рукапісныя і старадрукаваныя кнігі, рэдкія выданні XV—XXI стагоддзяў. Сярод экспанатаў знаходзіцца жамчужына калекцыі — кнігі Бібліі беларускага першадрукара Францыска Скарыны. Да Сусветнага дня кнігалюбаў мы склалі топ унікальных кніг, якія захоўваюцца ў фондах Нацыянальнай бібліятэкі.

Алесь СУША, намеснік генеральнага дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі:

— Наш Музей кнігі мае сучаснае абсталяванне, неабходнае для экспанавання рарытэтных выданняў, а ў памяшканні падтрымліваецца неабходны для іх мікраклімат. Экспазіцыя музея перыядычна мяняецца, папайняецца новымі ўзорамі кнігадрукавання. Многія з гэтых аб'ектаў уваходзяць у Дзяржаўны рэестр кніжных помнікаў і Дзяржаўны спіс гісторыка-культурнай спадчыны. Кожны рукапісны помнік унікальны і адрозніваецца непаўторным афармленнем і спосабам напісання. Сярод рэдкіх документаў — выданні Францыска Скарыны, Лаўрэнція Зізана, Сімяона Полацкага, Пятра Мсціслаўца. Значную частку займаюць кніжныя зборы XVI—XVII стагоддзяў, выданыя ў Вільні, Супраслі, Гродне, Кіеве. Зацікаваць наведвальнікаў таксама старадаўнія аклады XV—XX стст., мініяцюрыя выданні і фаліянты, а таксама экзэмпляры з аўтографамі беларускіх і замежных пісьменнікаў і мастакоў.

ТОП-10

1 МІКРАВЫДААННЕ
НОВАГА ЗАПАВЕТУ,
2011 г.

Мікравыданне мае памер чвэрць квадратнага сантыметра. На гэтым кавалачку металу запісаны ўвесь тэкст Новага Запавету — 27 кніг, пераважна на грэчаскай мове. Гэта не мікрачып, а кніга з літарамі, паменшанымі ў мільёны разоў. Яе можна прачытаць з дапамогай мікраскопа. Гэта самае маленькае па памерах выданне Новага Запавету ў свеце. Яно было зроблена ў Ізраілі па адмысловай тэхналогіі: метал пакрываецца слоём сілікону, на які наносіцца літары. Атрымліваецца свайго роду мікраграфіроўка.

2 «ОКО ЦЕРКОВНОЕ»,
1610 г.

Першы расійскі друкаваны статут з'яўляецца своеасаблівай энцыклапедыяй царкоўнага і манаскага жыцця. Ён быў падрыхтаваны да выпуску адным з лепшых друкароў свайго часу Анісімам Радзівіўскім і выдадзены па бласлаўненні патрыярха Ермагена на Маскоўскім друкарскім двары. Гэта адна з нямногіх царкоўных кніг, выдадзеных у перыяд так звананага Смутага часу. «Око царковное» — адно з самых аб'ёмных выданняў Маскоўскай друкарні і Усходняй Еўропы ў цэлым. Яго таўшчыня складае 22 сантыметры.

3 МІНІАЦЮРНЫ ЗБОРНИК
ТВОРАЎ ЯКУБА КОЛАСА
І ЯНКІ КУПАЛЫ, 1967 г.

Памер выдання — 4 на 5 сантыметраў. У Беларусі мініацюрныя кнігі з'явіліся ў старажытнасці. Цікава, што першым выданнем на беларускіх землях стала так званая «Малая падарожная кніжка» Францыска Скарыны, якая мела зусім нэвялікія памеры. Сапраўдны бум беларускіх міні-выданняў адбыўся ў савецкі час.

4 «ВЯЛІКАЕ МАСТАЦТВА
АРТЫЛЕРЫЙ», 1650 г.

Першае выданне трактата Казіміра Сямяновіча пабачыла свет у Амстэрдаме. Спачатку на лацінскай мове, а праз год — на французскай. Абодва экзэмпляры можна ўбачыць у Нацыянальнай бібліятэцы. Казімір Сямяновіч — ураджэнец Беларусі. Ён стаў самым знакамітым тэарэтыкам і практыкам артылерыйскага мастацтва, бо значна апырэджваў свой час. На працягу больш за 150 гадоў яго трактат заставаўся найбольш грунтоўнай і аўтарытэтай працай па артылерыі і піратэхніцы. NASA лічыць Сямяновіча адным з пачынальнікаў касманаўтыкі і ракетабудавання.

5 «СУСВЕТНАЯ ХРОНІКА»
ХАРТМАНА ШЭДЭЛЯ,
1493 г.

Нюрнбэргская Хроніка — ілюстраваная гісторыя зямлі ад стварэння свету да 1490-х гг. Унікальная праца па апісанні гарадоў і краін багатая таксама на ілюстрацыі і карты. Многія гарады і краіны на момант стварэння былі апісаныя ўпершыню. Хроніка адносіцца да ліку інкунабул — антыкварных кніг, створаных у першыя дзесяцігоддзі кнігадрукавання (да 1 студзеня 1501 года). Нюрнбэргская Хроніка складзена Хартманам Шэдэлем, ілюстравана і гравіравана Міхаэлем Вольгемутам, Вільгельмам Плейдэнвурфам і Альбрэхтам Дзюрэрам, надрукавана і выдадзена Антонам Кобергерам.

6 УСХОДНЯЯ РУКАПІСЫ,
XIV—XV ст.

Аднымі з самых старажытных помнікаў кніжнай культуры з'яўляюцца ўсходнія рукапісы Асманскай імперыі і Персіі. Большасць з іх напісана на арабскай мове. Знешне рукапісы XIV ст. выглядаюць нібыта новыя, нягледзячы на тое, што былі створаны амаль 500 гадоў таму. Сакрэт крыецца ў адмысловай паперы, якая навомацак падобная на шоук. Многія з усходніх рукапісаў маюць вокладкі ў форме канверта.

7 «ПТУШКІ АМЕРЫКІ»,
1972 г.

Чатырохтомнік амерыканскага натураліста Джона Джэймса Адзюбона — адна з самых дарагіх кніг у свеце. Яна мае надзвычайна вялікі памер — 1 метр у вышыню і 1,5 метра ў развароце. У Лондане ў 2010 годзе на аукцыёне Sotheby's было прададзена рэдкае выданне «Птушак Амерыкі» за рэкордныя для друкаванай кнігі 11,5 мільёна долараў. У Нацыянальнай бібліятэцы захавалася лейпцыгскае факсімільнае перавыданне арыгінала гэтай кнігі з захаваннем усіх асаблівасцей — гравіравальныя дошкі, распісаныя ўручную акварэльнымі фарбамі.

8 ЕВАНГЕЛЛЕ,
ПАЧАТАК XVII ст.

Сшыткі сціснуты дошкамі, абцягнутымі аксамітам чырвона-малінавага колеру і аздобленымі металічнымі элементамі. На тэрыторыі Беларусі іх рабілі пераважна са срэбра, часам з выкарыстаннем пазалоты. Абрэз меў цяснонне. Металічныя накладкі на пераплётных вочках мелі форму чатырох евангелістаў на вуглах і распяцця ў цэнтры. Часам для дадатковага аздаблення выкарыстоўваліся элементы ў форме зорак ці незвычайна літыя цвікі. На другім баку вокладкі месціліся так званыя жукі, на якіх ляжала кніга. Яны абаранялі вонкавае аздабленне ад пашкоджанняў падчас захоўвання.

9 РУКАПІСНАЯ ТОРА,
XVI ст.

Тора — першая частка Бібліі. Так званая «Пяцікніжка Майсеева» — скрутак з тэкстам Пяцікніжжа — звычайна захоўвалася ў сінагозе як прадмет рэлігійнага культу яўрэяў. З традыцыйнага іўдзейскага пункту гледжання, тэкст Тору быў запісаны Майсеем са слоў Усывышняга. У шырокім сэнсе Тора — гэта сукупнасць іўдзейскага традыцыйнага рэлігійнага закона. Традыцыйна словы Тору пісаліся на скрутку з пергаменту на іўрыце. Адметная асаблівасць — адсутнасць прабелаў паміж словамі. Тора ніколі не выкідвалася, нават калі пашкоджалася, таму шмат рукапісных узораў захавалася да нашага часу.

10 ЭКЛЕЗІЯСТ
ФРАНЦЫСКА СКАРЫНЫ,
1518 г.

Да пачатку XX стагоддзя на тэрыторыі Беларусі не засталася ніводнай кнігі Францыска Скарыны. Усе яны ў розны час былі знішчаны ці вывезены за мяжу. Паводле некаторых даследаванняў, у розных музеех свету захоўваецца каля 520 экзэмпляраў выданняў беларускага першадрукара. Дзевяць экзэмпляраў кнігі Францыска Скарыны было куплена Нацыянальнай бібліятэкай амаль сто гадоў таму ў аднаго калекцыянера ў Ленінградзе. Гэтыя выданні дагэтуль з'яўляюцца адзінымі, якія ёсць у дзяржаўных фондах Беларусі.